

Rondel w Nowym Objezierzu, to monumentalny obiekt w formie regularnego kręgu o średnicy zewnętrznej 120 m, złożony z czterech koncentrycznych rowów (o charakterystycznym V-kształtnym przekroju i głębokości około 2 m) i rozdzielających je, obecnie całkowicie zniwelowanych, ziemnych wałów. Od wewnątrz rowy uzupełniały dodatkowo trzy koncentryczne palisady. Do wnętrza obiektu prowadziły trzy, symetrycznie rozlokowane bramy. Wnętrze obiektu o średnicy około 50 m i nie było zabudowane.

Budowa rondeli wymagała zaangażowania wysiłku dużej społeczności obejmującej mieszkańców wielu okolicznych wsi. Tak duży wysiłek mogły ponieść jedynie społeczności, które były przekonane, że tworzą obiekt o nadzwyczajnych właściwościach. Monumentalne rozmiary, sposób ekspozycji w terenie oraz konstrukcja i orientacja 'bram' wskazują na odwołania do sił Kosmosu. Promienie Słońca, (ale też księżycy i gwiazd), które wpadały przez bramy o jakiejś szczególnej porze mogły – w przekonaniu twórców - konsekrować obiekt i nadawać nadzwyczajnych sankcji wspólnemu świętowaniu. W tym znaczeniu rondel był na obszarze Europy środkowej nową instytucją, której wynalazek odegrał kluczową rolę w uformowaniu się nowego ładu społecznego po upadku KCWR (kultury pierwszych rolników) w początkach 5 tysiąclecia. Podobne w swej funkcji obiekty wielokrotnie są obserwowane w późniejszych czasach, czego najbardziej znanym, ale młodszym o ponad 1500 lat przykładem jest Stonehenge.

Celem projektu jest ustalenie – na przykładzie obiektu w Nowym Objezierzu -, w jaki sposób funkcjonowała instytucja, której ucieleśnieniem były rondel. Główna hipoteza projektu zakłada, że rondel nie powstały – jak się zwykle uważa –, jako obiekty wyrażające wyjątkowy postęp wiedzy neolitycznej (pomiar czasu, obserwacje astronomiczne), lecz jako nowa instytucja społeczna, która pomogła przewyciężyć dezintegrację najstarszych w Europie środkowej społeczności rolniczych.

W ramach realizacji tego projektu będą badane dwa problemy. Po pierwsze, kontekst historyczny, w jakim pojawił się rondel w Nowym Objezierzu. Po drugie, sposób funkcjonowania rondela, który będzie analizowany poprzez pytania: (a) co można było zobaczyć przez bramy rondela (odniesienia kosmologiczne)? i jak był on widoczny z zewnątrz (funkcja monumentu w krajobrazie)?; (b) w jakich cyklach czasowych rondel był użytkowany?; (c) czy społeczności użytkujące rondel demonstrowały w czasie świętowania swą różną (np. klanową) tożsamość (np. zajmując odrębne miejsca przy bramach, spożywając inne posiłki itp.)?

Weryfikacja postawionych pytań wymaga kompleksowych badań terenowych, które zapewnią pozyskanie odpowiednio szerokiego spektrum danych empirycznych. Przewiduje się przeprowadzenie badań, które pozwolą na: (1) odtworzenie historii zmian sieci osadniczej w ramach, której funkcjonował rondel (teledetekcja, badania powierzchniowe, geofizyczne, sondażowe i wykopaliskowe); (2) rekonstrukcję zmian paleośrodowiska (badania palinologiczne osadów biogenicznych; badania Cladocera; badania archeobotaniczne i antrakologiczne makroszczątków z flotacji), (3) rekonstrukcję rozplanowania, budowy rondela i jego położenia (w tym wizualizacja 3D obiektu ilustrująca 'widzialność rondela' w kontekście krajobrazowym); (4) szczegółowe datowanie obiektu, w tym określenie cykli czasowych jego użytkowania (badanie stratygrafii, procesów sedymentacyjnych [analiza mikromorfologiczna] oraz serii dat radiowęglowych); (5) lokalizacja miejsc aktywności i zróżnicowania formom aktywności w obrębie rondela (planigrafia 3D materiałów ruchomych, analiza tafonomiczna kości zwierzęcych i ceramiki, analiza funkcji naczyń na podstawie analizy lipidów; analiza zróżnicowania miejsc poboru gliny użytej do wykonania naczyń, analiza zróżnicowania stylistycznego naczyń, analiza funkcji narzędzi na podstawie analizy traseologicznej, analiza archeozoologiczna zróżnicowania depozytów 'rytualnych' i odpadków kości zwierzęcych, analiza izotopów węgla i azotu [^{13}C , ^{14}C , ^{15}N] w kościach zwierzęcych celem rozpoznania zróżnicowania miejsc ich wypasu); (6) ustalenie sieci kontaktów interregionalnych i możliwości napływu nowych osadników (badania izotopów strontu $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$, badania porównawcze analiz petrograficznych i chemicznych ceramiki).

Prowadzone od półwiecza dyskusje nad znaczeniem i sposobem funkcjonowania rondeli dostarczyły bardzo wielu śmiałych hipotez, z których tylko niewielką część poddawano empirycznej weryfikacji. Wyniki projektu mogą przyczynić się do rozwoju archeologii, jako dziedziny, która – dzięki współpracy interdyscyplinarnej i nowym możliwościom analitycznym oferowanym przez nauki przyrodnicze – może skutecznie konfrontować z bogatym materiałem empirycznym nawet bardzo rozbudowane i szczegółowe hipotezy dotyczące interpretacji społecznego i rytualnego funkcjonowania badanych obiektów.